

Nr 67.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 188 och 297, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna dels till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor, dels till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning ett reservationsanslag av 350 000 kronor, dels ock till Statens studielån: Studielånenämnden ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 82, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 februari 1947, föreslagit riksdagen att anvisa anslag till förenämnda ändamål med 8 000 000 kronor, varav högst 3 250 000 kronor må användas till behovsstipendier, respektive 250 000 kronor och 65 000 kronor.

1:o) **Förslagsanslaget till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 4 500 000 kronor. Av anslaget må högst 2 500 000 kronor användas till behovsstipendier. Till dylika stipendier må jämväl disponeras förefintlig reservation å det för budgetåret 1945/46 anvisade reservationsanslaget å 1 900 000 kronor till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter. Bestämmelser angående stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter äro meddelade i kungörelsen 1946: 552.

Studielånenämnden har hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 8 000 000 kronor, varav högst 3 000 000 kronor enligt nämndens förslag skulle få användas till behovsstipendier.

Beträffande dispositionen av de för innevarande budgetår disponibla medlen till stipendier har studielånenämnden anfört följande.

Nämnden utdelade för läsåret 1945/46 stipendier med 1 643 955 kronor. Då reservationsanslaget för samma budgetår utgjorde 1 900 000 kronor, uppstod en reservation å 256 045 kronor. Reservationen har sedan genom

återlevererade stipendiebelopp å tillhopa 24 368 kronor ökats till 280 413 kronor, vilken reservation enligt riksdagens beslut finge användas till behovsstipendier budgetåret 1946/47.

Budgetåret 1946/47 stodo till nämndens förfogande för stipendier läsåret 1946/47 följande belopp:

reservation från 1945/46	kronor	280 413
förslagsanslaget 1946/47	»	4 500 000
	Summa kronor	4 780 413.

Nämnden har sagda läsår utdelat:

till grundstipendier	kronor	4 585 735
till behovsstipendier	»	2 491 108
	Summa kronor	7 076 843.

Av dessa stipendier ha på grund av olika omständigheter (avbrutna eller under läsåret avslutade studier, avsevärd nedgång i studieresultat och dylikt) indragits och till statskontoret återlevererats:

av grundstipendier	kronor	36 115
» behovsstipendier	»	27 566.

Den faktiska belastningen å tillgängliga anslag är sålunda för grundstipendier (4 585 735 — 36 115 =) 4 549 620 kronor och för behovsstipendier (2 491 108 — 27 566 =) 2 463 542 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Av den redovisning, som studielånenämnden lämnat för dispositionen av det för budgetåret 1946/47 anvisade förslagsanslaget å 4 500 000 kronor till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter, framgår, att det betydande överskridande av anslaget som är att emotse helt faller på den del av anslaget, som beräknats för grundstipendier. Dessa stipendier, som utgå utan behovsprövning, äro en nyhet för innevarande budgetår. Man har därför icke haft någon erfarenhet att bygga på vid beräkningen av grundstipendiernas omfattning. Även om svårigheter på grund av flera osäkra faktorer förefinnas att beräkna medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag, har dock i och med behandlingen av stipendieansökningarna för innevarande budgetår något säkrare utgångspunkter vunnits. Jag anser mig böra biträda studielånenämndens förslag, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 500 000 kronor till 8 000 000 kronor. Anslaget torde, då från detsamma skola utgå grundstipendier utan behovsprövning, alltså böra erhålla förslagsanslags natur. Med hänsyn till de svårigheter och det betydande merarbete, som enligt vad jag under hand erfarit kunna uppstå för studielånenämnden, om anslagsmedlen till behovsstipendier äro snävt tillmätta, finner jag det tillrådligt, att den del av anslaget, som må tagas i anspråk för dessa stipendier, något höjes utöver det av nämnden föreslagna beloppet. Jag förordar därför, att högst 3 250 000 kronor av anslaget må utdelas i form av behovsstipendier. Därjämte bör, såsom nämnden synes ha förutsatt, den å det för budgetåret 1945/46 anvisade reservationsanslaget till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter förefintliga reservationen, i runt tal 280 000 kronor, stå till nämndens förfogande för utdelande av behovsstipendier.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag eller mot vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört, hemställer,

att riksdagen må till *Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kronor, varav högst 3 250 000 kronor må användas till behovsstipendier.

2:o) **Reservationsanslaget till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 225 000 kronor. Bestämmelser angående de med anslaget avsedda stipendierna äro meddelade i kungörelsen 1946:552.

Studielånenämnden har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 25 000 kronor till 250 000 kronor.

I skrivelse till chefen för ecklesiastikdepartementet har ledaren för Hermods korrespondensinstitut *G. Carne* gjort framställning dels om höjda stipendiebelopp och ändrade grunder för stipendier åt elever vid Hermods korrespondensskolor och åt enskilda elever vid korrespondensinstitutet, dels om ändrade utbetalningsvillkor för stipendierna, dels ock om ställande av institutets verksamhet helt eller delvis under skolöverstyrelsens överinseende. *Studielånenämnden* har i yttrande över framställningen erinrat om att nämnden i annat sammanhang föreslagit en allmän översyn över stipendiebestämmelserna och ansett, att denna översyn jämväl borde omfatta i framställningen upptagna stipendiefrågor. *Skolöverstyrelsen* har ansett samtliga de frågor, som beröras i framställningen, i behov av utredning och har därför icke ansett sig kunna tillstyrka densamma.

I särskild skrivelse har vidare rektorn för NKI-skolans realskola och gymnasium *S. Hartman* gjort framställning om ändring av bestämmelserna för utbetalningen av ifrågasvarande stipendier.

Beträffande nämnda framställningar har *departementschefen*, som tillstyrkt en höjning av förevarande anslag med 25 000 kronor, för egen del anfört följande.

Jag är i likhet med remissinstanserna av den uppfattningen, att en ändring av gällande grunder och villkor för ifrågasvarande stipendier icke bör vidtagas, innan en närmare utredning kommit till stånd. Denna synes lämpligen böra ingå såsom ett led i den allmänna översyn av statens studiehjälpverksamhet, som Kungl. Maj:t på min föredragning uppdragit åt studielånenämnden att verkställa. Jag ifrågasätter alltså icke för nästa budgetår någon ändring beträffande bestämmelserna för ifrågasvarande stipendier.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft två likalydande *motioner*, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Petersson* och *Annér* (I: 234) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 347), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

I dessa *motioner* framhålles angelägenheten av att eleverna vid korrespondensrealskolorna och övriga, som bedriva korrespondensstudier, icke komma i ett sämre läge i fråga om statliga studiestipendier än elever vid de allmänna läroverken m. fl. statliga eller kommunala läroanstalter. Det vore önskvärt, att denna likställighet mellan ifrågavarande kategorier gjordes oberoende av den planerade utredningen.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen ansett, att en ändring av gällande grunder och villkor för här ifrågavarande stipendier icke borde vidtagas, innan en närmare utredning kommit till stånd. Denna utredning syntes enligt departementschefens mening böra ingå såsom ett led i den allmänna översyn av statens studiehjälpverksamhet, som av Kungl. Maj:ts uppdragits åt studielånenämnden att verkställa. Ett bifall till det i *motionerna* I: 234 och II: 347 framställda yrkandet skulle innebära, att riksdagen utan avvaktan på utredningens resultat skulle införa ändrade grunder för stipendiernas utgående. Utskottet kan icke förorda ett beslut i denna riktning och avstyrker därför bifall till nämnda *motioner*.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker utskottet, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 250 000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna* I: 234 och II: 347, till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

3:o) **Förslagsanslaget till Statens studielån: Studielånenämnden.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 50 000 kronor. Anslaget må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. *Studielånenämnden* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 15 000 kronor till 65 000 kronor.

Departementschefen, som tillstyrkt förslaget, har därvid anfört följande.

Omfattningen av studielånenämndens arbete har under den hittills gångna delen av budgetåret varit så stor, att nämnden måst anlita extra arbets-

krafter vid granskningen av stipendieansökningarna. Även i fortsättningen bli dylika biträden erforderliga för att undgå fördröjning av ansökningarnas avgörande. Jämväl av andra skäl finner jag en anslagshöjning påkallad, bland annat med hänsyn till den allmänna översyn av statens studie-hjälpsverksamhet, som nämnden har att verkställa. I samband med denna översyn kommer nämnden, enligt vad jag erfarit, även att ingå på frågan om studiehjälpens administration. I avvaktan på det förslag, som härutinnan må komma att framläggas, finner jag det motiverat, att anslaget för nämndens verksamhet alltjämt anvisas i form av förslagsanslag, varvid det såsom hittills torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag förutsätter, att anslaget icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas.

Med biträdande av vad departementschefen under förevarande punkt föreslagit hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Statens studielån: Studielånenämnden* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kronor.

Stockholm den 18 april 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 65.
